

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुलचोक ललितपुर
इजलास
माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद ढुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्दप्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईं
फैसला
२०७९/०८० सालको निर्णय नं. २०
पुनरावेदन नं. ०७५-RB-०१४९
पुनरावेदन दर्ता मिति:-२०७५।०८।२७
मुद्दा:- आयकर (२०७१/०७२) ।

का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. ११ थापाथलीस्थित व्यवसायिक कार्यालय रहेको अर्घाखाँची
सिमेन्ट प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. ३०००२०९२०८) को तर्फबाट अख्तियार प्राप्त बिनोद
के.सी-----१ } पुनरावेदक

विरुद्ध
श्री ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर-----१ } प्रत्यर्थी

शुरू निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरू निर्णय गर्ने कार्यालय:- ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर
शुरू निर्णय गर्ने अधिकारी: प्रमुख कर प्रशासक श्री शोभाकान्त पौडेल
शुरू कार्यालयको निर्णय मिति:-२०७३।०२।२८

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट : विद्वान अधिवक्ताहरू श्री रमण कुमार कर्ण,
श्री विशेष थापा र श्री प्रेरणा उप्रेती

प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी र
सहायक न्यायाधिवक्ता श्री विमला गौतम

अवलम्बित नजीर: ठूला करदाता कार्यालय विरुद्ध अहिरन्त मल्टी फाइवर्स प्रा.लि.

पुनरावेदक कम्पनीका हकमा ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०७३।०२।२८ मा भएको कर निर्धारणको निर्णय उपर आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएकोमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट ६० दिनभित्र निर्णय दिनु पर्नेमा उक्त निर्णय दिएको सूचनाको जानकारी हालसम्म नआएको भनी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ बमोजिम यस न्यायाधिकरणमा पर्न आएको पुनरावेदन यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

तथ्य खण्ड

१. करदाता श्री अर्घाखाँची सिमेन्ट प्रा.लि.ले आ.व. २०७१/०७२ को आफ्नो कारोबारको सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार उद्योग तर्फ रु. १९,१४,४८,२८९।२८ करयोग्य आय कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरमा मिति २०७२।०९।३० मा आय विवरण पेश गरेको।
२. आ.व. २०७१/०७२ को लागि यस कार्यालयबाट कर परीक्षण हुँदा करदाताबाट पेश हुन आएको आय विवरण र सो साथ संलग्न कागजात, फाँटवारी तथा प्रमाणहरूको अध्ययन, छानविन गरी पेश हुन आएको प्रतिवेदन समेतलाई आधार बनाई विश्लेषण गर्दा प्रस्तुत करदाताको यस आ.व. २०७१/०७२ को कारोबारको सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम समावेश गर्नुपर्ने आय समावेश नभएको/कट्टी गर्न नपाइने खर्च दावी भएको देखिएकोले सोही ऐनको दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि विशेष उद्योगतर्फ रु.१९,५६,४०,२९१।८३ र सामान्य व्यापारतर्फ रु. १४,१५८।६५ संशोधित करयोग्य आय कायम गर्नुपर्ने भएकोले सो बमोजिम गर्नु नपर्ने कुनै ठोस सबुद प्रमाण भए पत्र प्राप्त भएको मितिले दिन १५ (पन्ध्र) दिन भित्र पेश गर्न आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(६) बमोजिम ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट करदाताको नाममा मिति २०७३।०२।०६ मा सूचना जारी भएको।
३. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७३।०२।०६ मा जारी भएको सूचना करदाताले मिति २०७३।०२।१६ मा बुझी लिई सूचनाको जवाफ करदाताले मिति २०७३।०२।२८ मा पेश गरेको।
४. प्रस्तुत करदाताको आ.व. २०७१/०७२ का लागि देहाय अनुसार विशेष उद्योग तर्फ रु. १९,५६,४०,२९१।८३ र व्यापार तर्फ रु. १४,१५८।६५ संशोधित कर योग्य आय कायम गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम कर अधिकृतले संशोधित कर

निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा १०२ बमोजिम करदातालाई सूचना दिने भनी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७३।०२।२८ मा खडा भएको निर्णय पर्चा।

५. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरले मिति २०७३।०२।३० मा जारी गरेको आ.व. २०७१/०७२ को आयकर तर्फको संशोधित कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझी श्री अर्घाखाँची सिमेन्ट प्रा.लि. ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७३।०४।२७ मा आन्तरिक राजस्व विभागमा पेश गरेको निवेदन।
६. शुरू निर्णय उपर आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकिय पुनरावलोकनको निवेदन गरीएकोमा कानूनमा निर्धारण भएको समयभित्र निवेदन उपर निर्णय नभएको।
७. कानूनसम्मत भएका खर्चहरू तथा खर्चका आधार प्रमाणहरूको वेवास्ता गरी बोनस वापत छुट्याईएको रकम खर्च, हास खर्च वापत दावी गरेको खर्च, Selling & Distribution Expenses, ब्यापार मौज्जातको लागत खर्च अन्तर्गतका Other Expenses, Business Promotion & Development Expenses लाई अमान्य गरी अवान्छित कर दायित्व, शुल्क, जरिवाना समेत भुक्तानी गर्नुपर्ने भनी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरले गरेको संशोधित कर निर्धारण आदेश आयकर ऐन, २०५८ विपरित रहेको देखिएकोले बदर गरी न्याय दिलाई पाउँ भन्ने वेहोराको जिकिर लिई करदाताको तर्फबाट मिति २०७५।०८।२७ मा यस न्यायाधिकरणमा दर्ता भएको पुनरावेदन-पत्र।
८. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकिलको कार्यालयलाई सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७६।०५।०४ मा भएको आदेश।
९. प्रस्तुत मुद्दामा दुवै पक्षबाट लिखित बहसनोट पेश गर्न लगाउनु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७९।०२।३२ मा भएको आदेश।
१०. मिति २०७९।०२।३२ को आदेशानुसार पुनरावेदकतर्फका विद्वान अधिवक्ता श्री प्रेरणा उप्रेतीले मिति २०७९।०३।१३ मा र प्रत्यर्थीतर्फका विद्वान सहायक न्यायाधिवक्ता श्री विमला गौतमले मिति २०७९।०३।१९ मा पेश गर्नु भएको लिखित बहसनोट।
११. यसमा यिनै पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गरी विचाराधिन आ.व. २०७४/०७५ को मूल्य अभिवृद्धि कर ०७७-RB-०४२६, ०७४/०७५ को आयकर ०७७-RB-०४२५ र ०७५/०७६ को मूल्य अभिवृद्धि कर ०७७-RB-०४२७ का मुद्दाहरू समेत लगाउ कायम गरीदिएको छ। साथै पेशी चढाई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणको मिति २०७९।४।१६ को आदेश।

ठहर खण्ड

१२. नियम बमोजिम पेशी सूचिमा चढी निणयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक करदाता अर्घाखाँची सिमेन्ट प्रा.लि.का तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान

अधिवक्ताहरू श्री रमणकुमार कर्ण, श्री विशेष थापा र श्री प्रेरणा उप्रेतीले ठूला करदाता कार्यालयबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश मिलेको नहुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने समेत तथा प्रत्यर्थी कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकिल कार्यालय, काठमाडौँका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी र सहायक न्यायाधिवक्ता श्री विमला गौतमले ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश कानूनसम्मत नै रहेको देखिँदा सदर गरी पाउँ भनी प्रस्तुत गर्नु भएको बहस जिकिर समेत सुनियो।

१३. पुनरावेदक करदाताका तर्फबाट लिइएका पुनरावेदन जिकिरहरू, दुवैतर्फबाट प्रस्तुत लिखित बहस नोट र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको अध्ययन गरी हेर्दा, ठूला करदाता कार्यालयबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
१४. सर्व प्रथम सहकर्मी लेखा सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राख्नु पर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(क) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिँदैन भन्ने प्रश्नतर्फ विचार गर्नुपर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने" कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड "(क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम धरौटी राखेको सम्बन्धमा करदाताले पुनरावेदन पत्रको प्रकरण (७) मा रू ३,९९,७८,९३३।०३ कर निर्धारण गरेको र अग्रिम दाखिला रू ४,११,५५,७२०।९० गरेको हुँदा रू ११,७६,७८७।०३ बढी दाखिला भएकोले धरौटी दाखिल गर्न नपर्ने भनी वेहेरा लेखेको देखियो। उक्त तथ्य मिति २०७३।०२।३० को ठूला करदाता कार्यालयको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको संशोधित कर निर्धारणको सूचनाबाट समेत पुष्टि भएको देखिँदा प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले आफूलाई लागेको सम्पूर्ण कर दायित्व भन्दा बढी रकम जम्मा गरेको स्पष्ट देखिन्छ। यसरी रकम जम्मा गर्दा धरौटी खातामा जम्मा नगरी राजश्व खातामा जम्मा भएको कारणले मात्र करदाताले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(क) को परिपालना नगरेको भन्नु न्यायोचित हुने देखिएन।
१५. अब पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा, पहिलो बुँदामा बोनस खर्च वापत छुट्याइएको रकमको खर्च कट्टी पाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको देखियो। बोनस

खर्च लेखिएको रकममध्ये भुक्तानी गरी बाँकी रकम भुक्तानी गर्नु नपर्ने अवस्था देखिएकोले आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने ठूला करदाता कार्यलयबाट भएको निर्णयमा उल्लेख भएको पाइन्छ। पुनरावेदक करदाताले बोनस खर्चअन्तर्गत बोनस वापत छुट्ट्याइएको रकममध्ये वितरण गरी बाँकी रहेको रकम यो कम्पनीको दायित्व हो, जुन सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई वितरण गर्नुपर्ने देखिन्छ। यो रकम उपरको दायित्व समाप्त नभएकोले यसलाई आयतर्फ समावेश गर्न मिल्दैन भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको पाइन्छ। आ.व.२०७०/०७१ को आयविवरण अनुसार बोनस रकम रु.१,३८,५१,३५६।०० खर्च लेखी दायित्वमा राखेकोमा उक्त आ.व. को ज्याला तथा तलबी विवरणअनुसार उक्त रकममध्ये रु.१,३४,९८,३२४।४३ मात्र बोनस वितरण गरी रु. ३,५३,०३१।५७ बाँकी रहेको अवस्था देखिन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा २५(१)(ख) मा "प्राप्त गरिएको रकमको लेखा एक्रुयल आधारमा राखिएकोमा पछि गएर सो व्यक्तिले सो रकम प्राप्त गर्ने आफ्नो अधिकार छाडि दिएमा वा सो रकम सो व्यक्तिको ऋणदावी भएको अवस्थामा निजले सो ऋणलाई डुबेको ऋण मानी अपलेखन गरेमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम एक्रुयल आधारमा लेखिएको खर्चको दायित्व छाडिदिएको देखिएको हुँदा सोही ऐनको दफा ७(२)(ज) बमोजिम उक्त रकम रु. ३,५३,०३१।५७ लाई आयमा समावेश गर्नुपर्नेमा करदाताले आयमा समावेश नगरेको देखिन्छ। बोनस ऐन, २०३० को दफा ९(२) मा "आर्थिक वर्ष समाप्त भएको आठ महिनाभित्र बोनस वितरण गर्नु पर्छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोले करदाताले सोही बमोजिम भुक्तानी गरी बाँकी रहेको रु. ३,५३,०३१।५७ आयकर ऐन, २०५८ ऐनको दफा ७(२)(ज) बमोजिम आयका रूपमा समावेश गर्नुपर्ने देखियो। त्यसैले करदाताको मागबमोजिम यसलाई दायित्वका रूपमा लिन मिल्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिदा बोनस खर्च लेखिएको रकममध्ये भुक्तानी गरी बाँकी रहेको रकम आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने ठूला करदाता कार्यलयबाट भएको निर्णयलाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन।

१६. हास खर्च वापत दावी गरिएको रकमको खर्च कट्टी हुनुपर्छ भन्ने अर्को पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा, आ.व. २०६८/०६९ देखि २०७०/७१ को लागि कायम हास आधार राजस्व न्यायाधिकरणमा दायर मुद्दामा विचाराधिन रहेको भन्ने करदाताको दावी रहेको पाइन्छ। शुरु कार्यालयबाट यस सम्बन्धमा न्यायीक निरूपण नहुँदासम्म कार्यालयको निर्णय नै अन्तिम हुने हुँदा आ.व. २०७०/०७१ मा कायम हास आधार भन्दा बढी रकम आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ अनुसार हासकट्टी नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यलयबाट निर्णय भएको पाइन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९(१) मा "कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यवसायबाट सो व्यक्तिको आय आर्जन गर्न सो वर्षमा आफ्नो स्वामित्वमा रही प्रयोग गरेको हासयोग्य सम्पत्तिको हास भए वापत अनुसूची-२ बमोजिम हास कट्टी गर्नुपर्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। करदाताको आ.व. २०७०/०७१ को संशोधित कर निर्धारणबाट कायम

भएको हास आधारबाट रु. ४०,५१,९८,४१२।७८ मात्र कट्टि दावी गर्न पाउनेमा करदाताले रु. १२,७६,५२६।७७ बढी दावी गरेको स्पष्ट देखिएको र ठूला करदाता कार्यालयले आफूले अधिल्लो आ.व. मा कायम गरेको हास आधार भन्दा बढी रकम खर्च स्वीकृत गर्न मिल्ने नदेखिँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ बमोजिम करदाताले बढी दावी गरेको हास कट्टी रकम रु. १२,७६,५२६।७७ लाई हासकट्टी खर्च नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय कानून सम्मत नै देखिन आयो।

१७. त्यसै गरी **Selling and Distribution** खर्च अन्तर्गतको **Road Repairing Bethari Factory** शिर्षकमा रु. ६,००,०००।- खर्च कट्टी हुनुपर्छ भन्ने करदाताको अर्को पुनरावेदन जिकिर तर्फ दृष्टिगत गर्दा, **Selling and Distribution Expense** अन्तर्गत मर्मत सुधार भनी खर्च लेखाङ्कन गरेको खर्च कम्पनीको हासयोग्य सम्पत्तिको मर्मत बापतको नभएको र व्यवसायको व्यावसायिक प्रयोजनमा खर्च नभएकोले दफा १३ बमोजिम खर्च कट्टी दिन नमिल्ने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट निर्णय भएको पाइयो। करदाताले आफ्नो पुनरावेदन जिकिरमा **Road Repairing Bethari Factory** खर्च कट्टी सम्बन्धमा उक्त बाटो सार्वजनिक भए तापनि कम्पनीका ट्रकहरू आवतजावत गर्न कठिनाई भएकोले उक्त रोड मर्मत गरेकोले उक्त खर्च उद्योगको लागि आवश्यक भएकोले खर्च कट्टि गरिपाँउ भन्ने जिकिर लिएको पाईन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १६ को उपदफा (१) मा "कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीको आय गणना गर्दा सो व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन गर्न सो वर्षमा स्वामित्व भएको वा प्रयोग गरिएको हास योग्य सम्पत्ति मर्मत वा सुधार गर्दा भएको सबै खर्च कट्टि गर्न पाउने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। करदाताले मर्मत गरेको सम्पत्ति करदाताको स्वामित्वमा रहेको वा करदाताले प्रयोग गरेको हास योग्य सम्पत्ति नभई सार्वजनिक बाटो रहेको देखिँदा त्यस्तो खर्चको सम्बन्धमा आयकर ऐनको दफा १६(१) आकर्षित हुन र दफा १३ बमोजिम खर्च कट्टि दिन मिल्ने नदेखिँदा वा करदाताको यो शिर्षकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन ।

१८. करदाताले B.S. Cement Industries Pvt. Ltd लाई दिइएको Advance व्यवसायसंग सम्बन्धित खर्च भएकोले कट्टि पाउनुपर्ने भन्ने जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा, करदाताले दावी गरेको Advance को व्याज खर्च सम्बन्धमा B.S. Cement सँग यस वर्ष कुनै कारोवार भएको विवरण पेश हुन सकेको देखिएन। विना प्रयोजन भुक्तानी दिँदा कम्पनीको लागतमा बृद्धि भएकोले बैंकमा तिरेको व्याजको आधारमा दफा १४(१) बमोजिम खर्च कट्टी नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट निर्णय भएको देखिन्छ। पुनरावेदक करदाताले BS Cement Industries लाई प्रदान गरेको Advance व्यावसायिक प्रयोजनको लागि रहेको र उक्त रकम कम्पनीको आफ्नो Fund बाट उद्योगको कच्चा पदार्थ चुनहुँदा खरिद गर्न दिएको हुँदा ठूला करदाता कार्यालयले खर्च कट्टी नपाउने भनी गरेको निर्णय त्रुटीपूर्ण छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको पाईयो। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ बमोजिम व्याज खर्च कट्टि पाउनको लागि

करदाताको व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यका लागि ऋण दायित्व सृजना भएको हुनुपर्ने देखिन्छ। करदाताले दावी गरेको ऋण दायित्वको सम्बन्धमा उक्त कानून बमोजिमको शर्त पूरा भएको देखिँदैन। यस्तै प्रश्न समावेश रहेको ठूला करदाता कार्यालय विरूद्ध अहिरन्त मल्टि फाइवर्स लि. भएको आयकर मुद्दामा श्री सर्वोच्च अदालतबाट" आफ्नो व्यवसाय संचालन गर्न आफूसंग नगद रकम अपुग भएको भन्ने आधारमा ऋण लिने, यस्तो ऋणको व्याज खर्च कट्टा गर्ने तर यसरी ऋण लिने करदाता व्यक्तिले अन्य व्यक्तिलाई दिएको सापटी वा ऋणको रकममा लाग्न सक्ने व्याज आयमा समावेश गर्ने वा निर्व्याजी सापटीको रकमलाई जम्मा ऋण रकमबाट नघटाउने हो भने यसबाट उक्त ऐनको दफा १४ को व्यवस्थाको दुरुपयोग हुनाको साथै कर दायित्व कम गर्ने वा कर दायित्व छल्ने संयन्त्रको रूपमा उक्त दफा १४ को व्यवस्था प्रयोग हुन सक्छ"¹ भनी व्याख्या भएको पाईन्छ। अतः उक्त व्याख्याको रोहमा हेर्दा करदाताले बिना प्रयोजन B.S. Cement Industries Pvt. Ltd. लाई Advance भुक्तानी दिँदा करदाताको वित्तीय लागत बढेको र सो दायित्व आय आर्जन हुने कार्यमा खर्च भएको पुष्टी हुन नसकेकोले बैंकमा तिरेका व्याज मध्ये रु.११,९५,३६१।- आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४(१) बमोजिम खर्च कट्टी नहुने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको निर्णयलाई अन्यथा गरिरहनु परेन।

१९. अब व्यापार मौज्जातको लागत खर्च अन्तर्गतका Other Expenses शिर्षकमा भएको रु. ५,३६,६६२।- आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ बमोजिम कट्टी पाउनु पर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, व्यापार मौज्जातको लागतअन्तर्गत खर्च लेखेको Other Expenses रु. ५,३६,६६२।०० लाई पुष्ट्याई गर्ने कागजात कर परीक्षणको बखत पेश हुन नसकेकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ बमोजिम खर्चकट्टी नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट निर्णय भएको पाइन्छ। आयकर ऐन २०५८ को दफा १५ मा "कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनका लागि सो वर्षमा सो व्यक्तिको व्यवसायको व्यापार मौज्जात निर्सगका सम्बन्धमा उपदफा (२) बमोजिम गणना गरिएको लागतको खर्चकट्टी (एलाउन्स) बाहेक अन्य कुनै पनि खर्च कट्टी गर्न पाउने छैन" भन्ने कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। पुनरावेदकले दावी लिएको व्यापार मौज्जातको लागत खर्च अन्तर्गतका Other Expenses भुक्तानीलाई पुष्ट्याई गर्ने कागजात तथा रितपूर्वकका विल विजकहरू आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८१(१) को खण्ड (ग) बमोजिम अभिलेख खडा गरी कर परीक्षणका बखत पेश गर्न नसकेको र उक्त खर्च Allowance हो भन्ने दावी लिन सकेको समेत देखिन आएन। यसरी कानून बमोजिम पेश गर्नुपर्ने विलविजक करदाताले पेश गर्नु पर्नेमा कर परीक्षणको समयमा पेश गर्न नसकेको र उक्त खर्च Allowance भन्ने समेत नदेखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १५ बमोजिम

¹ पुनरावेदन नं ०६४-CR-०५२९, मुद्दा:-आयकर, आ.व ०५८/०५९, फैसला मिति:-२०६८।०५।०६

खर्च कटी नपाउने ठहर्न्याई टूला करदाता कार्यालयले गरेको निर्णय कानून सम्मत नै देखिन आयो।

२०. अन्त्यमा करदाताको Business Promotion and Development Expenses अन्तर्गतको रू. २,३०,४२१।२१ खर्च कटी पाउनुपर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, सो सम्बन्धमा खर्च पुष्ट्याई गर्ने कागजात परीक्षणको बखतमा पेश गर्न नसकेकोले आयकर ऐन, २०५८ को १३ बमोजिम खर्चकटी नपाउने भनी टूला करदाता कार्यालयबाट निर्णय भएको पाइन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ मा "कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधिनमा रही कारोवारसंग सम्बन्धित देहायका खर्चहरू कटी गर्न पाउनेछः-

(क) सो आय वर्षमा भएका

(ख) सो व्यक्तिबाट भएका, र

(ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यमा भएका" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्थाको रोहमा करदाताले उक्त खर्च पुष्ट्याई गर्ने बिल, भौचर तथा भरपाईहरू पेश गर्न नसकेकोले उक्त Business Promotion & Development Expenses अन्तर्गतको रू. २,३०,४२१।२१ आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्चकटी नपाउने भन्ने टूला करदाता कार्यालयको निर्णयलाई समेत अन्यथा भन्न मिलेन।

२१. तसर्थ, माथि विवेचना गरिएको आधार र कारणबाट करदाता अर्घाखाँची सिमेन्ट प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. ३००२०२९०८) को आ.व. २०७१/०७२ को संशोधित कर निर्धारण गरी टूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरबाट मिति २०७३।०२।२८ मा भएको निर्णय मिलेकै देखिंदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

- १= फैसलाको प्रतिलिपी साथै राखी फैसला भएको जानकारी विशेष सरकारी वकिल कार्यालय काठमाडौंलाई दिनु।
- २= प्रस्तुत फैसलाको विद्युतीय प्रति यस न्यायाधिकरणको सफ्टवेयरमा अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
- ३= सरोकारवाला पक्षले फैसलाको प्रतिलिपी माग गरेमा लाग्ने दस्तुर लिई नियमानुसार प्रतिलिपी दिनु।
- ४= प्रस्तुत पुनरावेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरू मिसिल टूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर पठाई रेकर्ड मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद दुङ्गाना

(अध्यक्ष)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ।

गोविन्दप्रसाद अधिकारी
(राजस्व सदस्य)

लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईको फरक राय

- १) यसमा ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरका प्रमुख कर प्रशासक श्री शोभाकान्त पौडेलबाट भएको मिति २०७३।०२।२८ को निर्णय उपर चित्त नबुझि प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७३।०४।२७ मा दिएको निवेदन उपर आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट ६० दिन भित्र निर्णय नभएकोले शुरु निर्णय उपर चित्त नबुझी आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित (विवादित) कर रु.१६,८९,२७५।२० को पचास प्रतिशतले हुने पुनरावेदन धरौटी रु.८,४४,६३७।६० दाखिल नगरेको अवस्थामा पनि धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी स्नेस्तेदारबाट स्वीकृत भई मिति २०७५।०८।२७ मा पुनरावेदन दर्ता भएको पाइयो ।
- २) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरूको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा भएका उल्लिखित दफाहरूमा न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौट र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो। करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारणमा गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ। न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको

प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो। प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुन्याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ। ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं.१५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं.मुद्दाफाँट५९ मिति २०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन। प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, वासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नु अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्डमै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो । यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन,२०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९ बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकूल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन

गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नु पर्ने देखियो ।

क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?

ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम आयकर तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (क) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।

३) प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नु पर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनी प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री प्रेरणा उप्रेतीबाट निर्धारित करको तोकिए अनुसारको रकम अग्रिम दाखिला भएकोले सोको आधारमा पुनरावेदन दर्ता भएको हो भन्ने जिकिर सहितको बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने विवादित कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै छ भन्ने बहस समेत सुनियो ।

४) करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्लग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरु हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्लग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्नु पर्ने देखियो ।

५) मिसिल सम्लग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिएबमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि मिति २०७३।०४।२७ मा निवेदन दिँदा विवादरहित कर रु.३,८२८९,६५७।८६ र विवादित कर रु.१६,८९,२७५।२० को ३३ प्रतिशतले हुने रु.५,५७,४६०।८२ समेत रु.३,८८,४७,११८।६८ दाखिला गर्नु पर्नेमा अग्रिम दाखिला भएको रु.४,११,५५,७२०।०९ चलानी नं. ७४२ मिति २०७३।२।३० को अप्रमाणित फोटोकपी पत्रबाट देखिएको छ। ऐ. ऐनको दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७३।०४।२७ पश्चात राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न विवादित करको पचास प्रतिशतले हुने रु.८,४४,६३७।६० धरौटी राख्नु पर्नेमा सो नगरी/नगराई पुनरावेदन दर्ता गर्दा

अनिवार्य रूपमा दाखिल गर्नु पर्ने धरौटी रु.८,४४,६३७।६० नपुग भएको देखिन आयो।

६) राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व (कर) रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि राजस्व शिर्षक मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना भएको मान्न सकिएन। राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्ने पर्ने धरौटी कर कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ। राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफटवेयर प्रणाली आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयमा नभएको र राजस्वको फोटोकपी अप्रमाणित भौचर पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो भौचर तथा पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनी पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनी गणना गर्न मिल्ने देखिएन। अतः धरौटी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

७) आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम शुरु कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (क) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।

८) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार

पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा "राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाउँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ" भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा "संविधानमा रहेको 'कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने' भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ" भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।

- ९) यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरूका आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र जम्मा गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु

पर्ने ऐ ऐनको दफा ९४, ९९, १००,१०१ र दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख्न पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि बढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

१०)सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०।२९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनीएको छ।

११)उल्लिखित सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१।६२) र माथि उल्लिखित रिट नं २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा भएको फैसलाका आधारमा प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिए बमोजिमको रकम दाखिला गरेपछि मात्र प्रशासकीय पुनरावेदन लाग्ने र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन,२०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी जम्मा गरेपछि मात्र प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णयको विरुद्धमा राजस्व न्यायाधिकरणमा मुद्दा लाग्ने व्यवस्था भएकोले ऐनमा स्पष्ट रूपमा तोकिएको र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसलामा उल्लेख भए अनुसार नै प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिन कर रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न धरौटी रकम दाखिला भएको प्रमाण संलग्न गराएर मात्र दर्ता प्रकृया अगाडि बढाउनु पर्ने देखिन्छ।

१२)प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरूमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकावाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता

गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्लग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.८,४४,६३७।६० धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३) सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) “प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दाका देहाय बमोजिम धरौट नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन” भन्ने व्यवस्था रही ऐ. को खण्ड (क) मा आयकर तर्फ राख्नु पर्ने विवादरहित कर बाहेकको थप निर्धारित (विवादित) कर रु.१६,८९,२७५।२० को पचास प्रतिशतले हुने पुनरावेदन धरौटी रु.८,४४,६३७।६० दाखिला गर्नु पर्नेमा रु.०।- धरौटी दाखिला भएको मिसिल संलग्न अप्रमाणित फोटोकपी पत्रानुसार देखिएको छ। नपुग देखिएकोले पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सक्कल बैक भौचर वा निस्सा १५ दिन भित्र पुनरावेदकलाई दाखिल गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट राख्दा मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै माननीय अध्यक्ष र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.८,४४,६३७।६० धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको प्रस्तुत मुद्दामा गरिएको फैसलाको राय ठहरमा सहमत हुन सकिएन।

१४) अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च

अदालतबाट रिट नं २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं.०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या, विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नु पर्ने औचित्य नै नभएकोले प्रस्तुत मुद्दामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट " करदाता अर्घाखाँची सिमेन्ट प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. ३००२०२९०८) को आ.व. २०७१/०७२ को संशोधित कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरबाट मिति २०७३।०२।२८ मा भएको निर्णय मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन" भनी भएको फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

१५) आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिएबमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि मिति २०७३।०४।२७ मा निवेदन दिँदा विवादरहित कर रु.३,८२८९,६५७।८६ र विवादित कर रु.१६,८९,२७५।२० को ३३ प्रतिशतले हुने रु.५,५७,४६०।८२ समेत रु.३,८८,४७,९१८।६८ दाखिला गर्नु पर्नेमा अग्रिम दाखिला भएको रु.४,११,५५,७२०।०९ चलानी नं.७४२ मिति २०७३।२।३० को अप्रमाणित फोटोकपी पत्रबाट देखिएको छ। ऐ. ऐनको दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७३।०४।२७ पश्चात राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्ने पर्ने विवादित करको पचास प्रतिशतले हुने नपुग धरौटी रु.८,४४,६३७।६० दाखिल नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदन राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

पुष्प प्रसाद गुरागाई
(लेखा सदस्य)

फैसला तयारीमा सहयोग गर्ने:-

इजलास अधिकृत:- सरिता रिजाल

कम्प्यूटर टाइप:- प्रदिप तिवारी

फैसला मिति:- २०७९।०४।२२।१

प्रमाणीकरण गर्ने लेखा सदस्य

फैसला प्रमाणीकरण मिति:-

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम ललितपुरको छाप